



אדר התשס"ט



בס"ד

משכן ההתגלות מול משכן העבודה לפרשת ויקהל פקודי

5. רמב"ן בביאורו לויקרא ח', י

ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן - [ולהלן בפסוק יב] יויצק משמן המשחה על ראש אהרן - גם זה עשה משה בסדר נכון, כי כן נצטווה במעשה השמן (שמות ל', כו-ל) 'ומשחת בו את אהל מועד... ואת אהרן ואת בניו תמשח'. על כן... משח אותם כאחד כדי שיהיה המקריב כמוזמן לבוא אל המקדש לעבוד.

6. הרב אלחנן סמט

מדוע חילקה התורה את תיאורו של קיום צו ה' על הקמת המשכן, על משיחתו ועל קידוש הכהנים בין החומשים שמות וויקרא? מדוע לא כללה את הפרקים ח' ט' שבספר ויקרא, המתארים את קיום הצו בדבר שבעת ימי המילואים והיום השמיני (והכוללים אף תיאור משיחת המשכן), בתיאור הקמת המשכן בספר שמות?

המשכן שהקים משה - משכן ארבעת התמידים

7. שמות כ"ה ל'

"ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד"

8. שמות כ"ה ל"ב

"והעלה את נרתיה והאיר אל עבר פניה"

9. שמות מ' - הכנסת הכלים לתפקידם

(כג): "ויערך עליו ערך לחם לפני ה' כאשר צוה ה' את משה"

(כה): "ויעל הנרת לפני ה' כאשר צוה ה' את משה"

(כז): "ויקטר עליו קטר סמים כאשר צוה ה' את משה"

(כט): "ויעל עליו את העלה ואת המנחה כאשר צוה ה' את משה"

10. רמב"ן

והנה המשכן וכליו לא נתקדשו לעבודה אלא במשיחה, כמו שנאמר (פסוק ט) 'ומשחת את המשכן ואת כל אשר בו וקדשת אותו ואת כל כליו' [ומשמע שבלא קידוש זה אין לעבוד בהם]! על כן פירוש (כג) 'ויערך עליו ערך לחם', (כה) 'ויעל הנרת' - כי עשה כן בזמנם אחרי המשיחה, והנה הם כטעם 'לעשות כן'. ומה שאמר גם כן למעלה [בציווי על הקמת המשכן בפסוק ד] 'והבאת את השלחן וערכת את ערכו' - יצווה שיערוך אותו אחרי המשיחה.

11. ויקרא כ"ד, ח'

"ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד"

12. ראב"ע בביאורו הארוך למ', ב

"נראה כי ביום השבת ערך משה הלחם על השולחן, והנה ביום שישי הוקם המשכן או ביום שבת"

"אף על פי שאין זה ראייה גמורה [שמשה הקים את המשכן סמוך לשבת], כי יוכל הטוען להשיב 'ביום השבת יערכנו' - הכוהן, אחר שהוקם המשכן, וערך משה הלחם"

משכן ארבעת התמידים

13. שמות כ"ה, כב

ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדות את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל.

14. ר"ע ספורנו בפירושו לפרשת תרומה (כ"ה, כג-כה)

אחר מעשה הארון, שהיה כדמות כיסא לשכינה, כאמרו 'ונועדתי לך שם', ציווה על שולחן ומנורה, כמנהגם לפני השרים, כעניין השונמית באמרה (מל"ב ד', י) 'ונשים לו שם מטה ושולחן וכסא ומנורה'.

הציווי למשה על הקמת המשכן שמבוצע באופן חלקי

1. שמות מ'

ציווי ה' למשה על הקמת המשכן:

א ונדבר יהוה אל-משה לאמר . ב ביום-החדש הראשון באחד לחדש תקים את-משכן אהל מועד .

א. משה מצווה להקים את המשכן ולסדר בו את כליו השונים:

ג ושמית שם את ארון העדות וסכת על-הארן את-הפרכת .

ד והבאת את-השלחן וערכת את-ערכו

והבאת את-המנחה והעלית את-נרתיקה .

ה ונתתה את-מזבח הזהב לקטרת לפני ארון העדת

ושמית את-מסד הפתח למשכן .

ו ונתתה את מזבח העלה לפני פתח משכן אהל-מועד .

ז ונתת את-הכיר בין-אהל מועד ובין המזבח ונתת שם מים .

ח ושמית את-החצר סביב ונתת את-מסד שער החצר .

ב. משה מצווה למשוך את כל הנ"ל בשמו המשחה:

ט ולקחת את-שמן המשחה

ומשחת את-המשכן ואת-כל-אשר-בו וקדשת אותו ואת-כל-

כליו והיה קדש .

י ומשחת את-מזבח העלה ואת-כל-כליו וקדשת את-המזבח

והיה המזבח קדש קדשים .

יא ומשחת את-הכיר ואת-כנו וקדשת אותו.

ג. הוראה על סדרת פעולות שיהפכו את אהרן ואת בניו לכוהנים לה':

יב והקרבת את-אהרן ואת-בניו אל-פתח אהל מועד ורחצת

אתם במים .

יג והלבשת את-אהרן את בגדי הקדש ומשחת אותו וקדשת אותו

וכהן לי .

יד ואת-בניו תקריב והלבשת אתם פתגת .

טו ומשחת אתם באשר משחת את-אביהם וכהנו לי והיתה

להית להם משחתם לכהנת עולם לדרתם .

טז ויעש משה ככל אשר צוה יהוה אתו כן עשה .

2. ויקרא ח'

י ויקח משה את-שמן המשחה וימשח את-המשכן ואת-כל-אשר-בו ויקדש אתם .

יא ויז ממנו על-המזבח שבע פעמים וימשח את-המזבח ואת-כל-כליו ואת-הכיר ואת-כנו לקדשם .

3. במדבר ז'

א ויהי ביום פלות משה להקים את-המשכן וימשח אותו ויקדש אתו ואת-כל-כליו ואת-המזבח ואת-כל-כליו וימשחם ויקדש אתם.

4. רמב"ן בביאורו למ', יח ד"ה "ויקם משה את המשכן"

ולא הזכיר בכאן משיחת המשכן וכליו [כלומר: קיום החלק השני של צו ה'] ולא משיחת אהרן ובניו [קיום החלק השלישי] וקרבות המילואים [קיום הצו בשמות כ"ט], כי לא עשה אותם עד שסיים כל ההקמה ונצטווה בהם פעם שנית (ויקרא ח', ב) 'קח את אהרן [ואת בניו אתו, ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת ואת שני האלים ואת סל המצות] כמו שמפורש בפרשת צו.

משה הוא הכוהן היחיד - הוא המקיס אותו והוא המשלימו בקיום ארבעת 'התמידים' - לבין חנוכת משכן העבודה, שבו משמשים בכהונה אהרן ובניו; במהלכם של שבעת הימים הללו עוברת הכהונה ממשלה לאהרן - משליח ה' לשלוחם של ישראל.

המחלוקת על זמנם של שבעת ימי המילואים

27. ויקרא ח'

לג ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם...

לה ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים.

28. ספרי לפרשת בהעלותך

'ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם' (במדבר ט', ו) - מי היו? נושאי ארונו של יוסף היו - דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: מישאל ואלצפן היו - שנטמאו לנדב ואביהוא... שחל שביעי שלהם להיות ערב פסח.

29. ראב"ע בביאורו הארוך למ', ב

ביום החדש הראשון - מחלוקת הוא. ויש אומרים כי יום השמיני למילואים היה ראש חודש ניסן... והנה מצאנו בספרי כי מישאל ואלצפן היו הטמאים לנפש אדם, והנה יום שמיני למילואים הוא שמיני לחודש. ויש כדמות ראייה על זה. האחת, למה לא הזכיר הכתוב שהיה משה מקיס את המשכן וסותרו. ואנה יהיה 'פתח אהל מועד' אחר שיהיה נסתר, כי כתוב (ויקרא ח', לה) 'ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה'... והנה על דרך הפשט 'ביום החדש הראשון' הייתה תחילת הקמת המשכן... וביום הזה משח משה את המשכן ואת כל כליו... ונקהלה העדה פתח אוהל מועד ורחצו אהרן ובניו במים... ככה עשה שבעת ימי המילואים.

תפקידם של הכוהנים במשכן ההיוועדות

30. שמות כ"ח א

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו מתוך בני ישראל לכהנו לי...

31. שמות כ"ט א

וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי...

32. שמות כ"ז, כא

"באהל מועד... יערך אתו [את נר התמיד] אהרן ובניו"

33. שמות ל', ז-ח

"והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה. ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה..."

34. שמות מ', יב-טו

והקרב את אהרן ואת בניו אל פתח אהל מועד... וכהן לי. ואת בניו תקריב... וכהנו לי.

35. שמות כ"ז, כ-כא

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד. באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה', חקת עלם לדרתם מאת בני ישראל.

36. הרב אלחנן סמט

נמצא שתפקידם של הכוהנים בספר שמות קשור קשר אמיץ לתפקידו של המשכן בספר זה כמשכן ההתגלות: בקיום עבודות התמיד המוטלות עליהם מתאפשרת ההיוועדות בין ה' למשה באוהל מועד בכל עת.

15. רמב"ן בהקדמתו לספר שמות

"כשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם, אז שבו אל מעלת אבותם, שהיה סוד א-לוה עלי אוהליהם... ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו עניין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד".

16. שמות כ"ט, מד

"ונעדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי".

"וכבוד ה' מלא את המשכן" (סוף ספר שמות).

"וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי" (ויקרא).

17. הרב אלחנן סמט

כל הקורא בפרשות המשכן כולן, מפרשת תרומה ועד לסיום הספר, אף שהוא מתוודע לקיומם של כוהנים במשכן ולקיומה של עבודה קבועה בו שתיעשה על ידי הכוהנים (ועל כך נדון בהמשך), אין הוא מעלה על דעתו (מלבד רמזים אחדים בפרשת תצוה) כי למשכן ישנו תפקיד גדול ומכריע נוסף על זה שתיארנו עד עתה: להוות "בית לה', מוכן להיות מקריבים בו כל הקרבנות" (הרמב"ם בראש הלכות בית הבחירה) של ישראל כולן, מוקד תמיד ובלעדי לעבודת ה' של ישראל בהבאת קרבנות ציבור וקרבנות יחיד, בין של נדבה בין של חובה.

בין חנוכת משכן ההיוועדות לחנוכת משכן העבודה

18. שמות מ', ב'

ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד

19. שמות מ', טז-יז

ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן. ויקם משה את המשכן, ויתן את אדניו...

(לג) ויכל משה את המלאכה

(לד) ויכל הענן את אהל מועד, וכבוד ה' מלא את המשכן.

20. במדבר ט', טו

וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדת,

ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר.

21. ויקרא ט'

(ד) כי היום ה' נראה אליכם.

(כד) ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם.

22. הרב אלחנן סמט:

בא' בניסן נתקדש המשכן בכיסוי הענן ובכבוד ה' שמילאו, ומאותו היום היה הדיבור אל משה מאוהל מועד מבין שני הכרובים; אך המשכן עדיין לא שימש לעבודתם של הכוהנים כמקריבי קרבנותיהם של ישראל. בא' בניסן הפך המשכן למשכן ההתגלות - משכן הקשור במשה בלבד, שבו הוא יקבל מעתה את דבר ה' 'מלמעלה למטה'; ואילו בח' בניסן הפך המשכן גם למשכן העבודה, הקשור באהרן הכוהן, מייצגם של ישראל המביאים אליו את קרבנותיהם 'מלמעלה למעלה'.

23. שמות מ', לד - בא' בניסן

"ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן"

24. ויקרא ט', כד

"ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים"

24. שמות מ', כה

"ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן".

25. ויקרא ט', כד

"וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם".

26. הרב סמט

כהונתו של אהרן, נציגם של ישראל במשכן, נובעת מנבואתו של משה - שליח ה' המקבל את דברו במשכן. ועל כן באותם שבעת ימי המילואים שבהם נתקדשו אהרן ובניו להיות כוהנים לה' שימש משה בכהונה, ורק מכוחו עברה הכהונה לאהרן ולבניו ביום השמיני. מובן שאין לראות בשבעת ימי המילואים רק ימי אימוץ ולימוד לאהרן ולבניו, אלא הם מהווים גשר מהותי בין חנוכת משכן ההתגלות, שבו